

Inhoud

Voorwoord	7
Gebruikte afkortingen	8
Overzicht van gebruikte grammaticale termen	9

Deel 1/Zinsbouw

A. Algemeen	17
B. De enkelvoudige zin	19
C. De samengestelde zin	28

Deel 2/Vormleer

Het werkwoord	33
A. De wijzen	33
B. De vervoeging	34
1. De aantonende wijs	34
a. Het zwakke werkwoord	34
b. Het sterke werkwoord	36
c. Het onregelmatige werkwoord	39
2. De gebiedende wijs	41
a. Het zwakke werkwoord	41
b. Het sterke werkwoord	42
c. Het onregelmatige werkwoord	42
3. De aanvoegende wijs	43
a. Alle werkwoorden (zwak, sterk, onregelmatig)	43
b. Het zwakke en sterke werkwoord	43
c. Het onregelmatige werkwoord	44
C. Lijst van sterke werkwoorden	47
D. Hulpwerkwoorden	52
a. De hulpwerkwoorden van tijd: <i>haben</i> en <i>sein</i>	52
b. Het hulpwerkwoord van de lijdende vorm: <i>werden</i>	53
c. De hulpwerkwoorden van modaliteit	53
E. Het gebruik van de wijzen	57
a. Het gebruik van de aanvoegende wijs	57
b. De directe en indirecte rede	58
c. Het gebruik van de infinitief	60
F. De werkwoorden met de bijbehorende naamvallen	63
G. Scheidbare en onscheidbare werkwoorden	65
H. Het deelwoord	66

Het lidwoord	68
Het voornaamwoord	74
A. Het persoonlijk voornaamwoord	74
B. Het bezittelijk voornaamwoord	78
C. Het aanwijzend voornaamwoord	79
D. Het betrekkelijk voornaamwoord	83
E. Het vragend voornaamwoord	85
F. Het onbepaald voornaamwoord	87
Het zelfstandig naamwoord	89
A. Het geslacht	89
B. De verbuiging	93
1. Het enkelvoud	93
2. Het meervoud	95
C. De tweede naamval als bijvoeglijke bepaling	102
D. Samenstellingen	103
E. Verkleinwoorden	103
Het bijvoeglijk naamwoord	104
A. De verbuiging	104
B. Het zelfstandig gebruikte bijvoeglijk naamwoord	107
C. De trappen van vergelijking	109
Het telwoord	114
Het voorzetsel	118
A. Voorzetsels met de vierde naamval	118
B. Voorzetsels met de derde naamval	121
C. Voorzetsels met de derde of de vierde naamval	125
D. Voorzetsels met de tweede naamval	129
Het voegwoord	130
Het bijwoord	135
Deel 3/De belangrijkste regels van de nieuwe Duitse spelling	141
Deel 4/Correspondentie	
A. De persoonlijke brief	146
B. De zakelijke brief	148
C. De sollicitatiebrief	150
Woordregister	151
Zaakregister	159

Voorwoord

Een wintersportvakantie in Oostenrijk; een fax over containers van Rotterdam naar Hamburg; een Duitse toerist op Terschelling; een Duits studieboek; een reisje langs de Rijn; een 'Krimi' op de Duitse tv.

Heel veel Nederlanders hebben – al dan niet dagelijks – te maken met Duitsers of met de Duitse taal. En toegegeven, de meesten van ons redden zich dan vaak best. Maar zodra de contacten – en dus de rol van de taal – wat serieuzer worden, dan staan veel Nederlanders toch voor grote problemen. Juist omdat Duits en Nederlands zo op elkaar lijken.

Deze grammatica Duits is bestemd voor iedereen die wel eens met de Duitse taal wordt geconfronteerd. Daarom hebben wij geprobeerd een grammatica te schrijven die door iedereen gebruikt en begrepen kan worden.

Geen ingewikkelde verhalen, geen overbodige informatie, maar een duidelijk – zij het uiteraard niet volledig – overzicht van de problemen en natuurlijk voorbeelden van alledaagse spreek- en schrijftaal. Een boekje waarin iedereen snel en gemakkelijk nog eens kan opzoeken 'hoe het ook alweer was'.

Handig bij het schrijven van een brief, voor het voeren van een telefoongesprek, bij het lezen van een boek of krant. En ... natuurlijk bij de studie van het Duits.

R. Engelen

J. van der Zee

's-Gravenhage/Rotterdam

Gebruikte afkortingen

bijv.	bijvoorbeeld
d.m.v.	door middel van
d.w.z.	dat wil zeggen
e.d.	en dergelijke
enz.	enzovoort
ev	enkelvoud
i.p.v.	in plaats van
Konj.	Konjunktiv
m	mannelijk
m.a.w.	met andere woorden
m.b.t.	met betrekking tot
m.u.v.	met uitzondering van
mv	meervoud
NB	Nota Bene (= Let op)
nl.	namelijk
nv	naamval
o.a.	onder andere
onz	onzijdig
o.t.t.	onvoltooid tegenwoordige tijd
o.v.t.	onvoltooid verleden tijd
pers.	persoon
resp.	respectievelijk
t.a.v.	ten aanzien van
vgl.	vergelijk
volt. dw.	voltooid deelwoord
vr	vrouwelijk
v.t.t.	voltooid tegenwoordige tijd
v.v.t	voltooid verleden tijd
zgn.	zogenaamd(e)

Overzicht van gebruikte grammaticale termen

aantonende wijs	zie wijs
aanvoegende wijs	zie wijs
aanwijzend voornaamwoord	zie voornaamwoord
<i>Ablaut</i> (klankwisseling)	helfen – half – geholfen
absoluut	zie trappen van vergelijking
adjectiefzin	zie bijzin
<i>Akkusativ</i>	zie naamval
<i>Akkusativobjekt</i>	zie voorwerp
antecedent (woord of woordgroep waarnaar het betrekkelijk voornaamwoord terugverwijst)	Sie kam mit einem <i>Wagen</i> , der wie neu aussah
attributief	zie bijvoeglijk naamwoord
bedrijvende vorm	zie vorm
bepaald lidwoord	zie lidwoord
bepaling	
bijvoeglijke ~	eine <i>kleine</i> Nachtmusik ein Roman von <i>Günter Grass</i>
bijwoordelijke ~	Das hast du <i>schön</i> gemacht <i>Trotzdem</i> kommt er nicht
van gesteldheid (<i>Subjektsprädikativ</i>) (<i>Objektsprädikativ</i>)	Sie lag <i>krank</i> im Bett Ich betrachte dich <i>als mei- nen Freund</i>
bepalingaankondigend voornaamwoord	zie voornaamwoord
betrekkelijke bijzin	zie bijzin
betrekkelijk voornaamwoord	zie voornaamwoord
bezittelijk voornaamwoord	zie voornaamwoord
bijstelling	zie bijzin
bijvoeglijk naamwoord	
attributief gebruikt	die <i>neue</i> Zeit
predicatief gebruikt	Das ist aber <i>schlau!</i>
zelfstandig gebruikt	der <i>Vorsitzende</i>
bijvoeglijke bepaling	zie bepaling
bijvoeglijke bijzin	zie bijzin
bijwoord	<i>Morgen</i> tue ich es <i>vielleicht</i>
voornaamwoordelijk ~	Das Messer, <i>womit</i> du

	schneidest, ist nicht scharf genug
bijwoordelijke bijzin	zie bijzin
bijzin	
adjectiefzin	<i>Starr vor Überraschung,</i> wusste er nicht zu antworten
betrekkelijke ~	Du kennst doch die Frau, <i>mit der er gestern war</i>
bijstelling	Mit Peter, <i>unserem neuen Nachbarn</i> , kommen wir gut zurecht
bijvoeglijke ~	Das Auto, <i>das er gestohlen hatte</i> , war ein Honda
bijwoordelijke ~	Er tut es nicht, <i>weil er keine Zeit hat</i>
deelwoordzin	<i>Stumm um sich schauend</i> , wartete sie auf seine Antwort
infinitiefzin	Ich sage es nur, <i>um dir zu helfen</i>
onderwerpszin	Es ist nicht ehrlich, <i>dass er das gesagt hat</i>
onvolledige ~ (geen onderwerp en geen gezegde)	Versprich mir, <i>das nie mehr zu tun</i>
schijnbare hoofdzin	Er behauptete, <i>er hätte nichts gesehen</i>
voegwoordelijke ~	<i>Als er es hörte</i> , war er wütend
volledige ~ (bevat onderwerp en gezegde)	<i>Obwohl sie völlig überrascht war</i> , beherrschte sie sich
voorwerpszin	Ich bin davon überzeugt, <i>dass er es weiß</i> (voorzet-selvoorwerp)
	Sie sagt, <i>dass es nicht stimmt</i> (Akkusativobjekt)
vragende ~	Ich möchte wissen, <i>warum er sich so benimmt</i>
<i>Dativ</i>	zie naamval
<i>Dativobjekt</i>	zie voorwerp
deelwoord	
tegenwoordig ~	spielend, wissend
voltooid ~	gespielt, gewusst
deelwoordzin	zie bijzin

Overzicht van gebruikte grammaticale termen

---

derde-naamvalsvoorwerp	zie voorwerp
directe rede	zie rede
eigenaam <i>e/i-Wechsel</i>	zie zelfstandig naamwoord spreken – er <i>spricht</i> lesen – er <i>liest</i>
enkelvoudige zin	zie zin
gebiedende wijs <i>Genitiv</i> <i>Genitivobjekt</i>	zie wijs zie naamval zie voorwerp
geslacht	zie zelfstandig naamwoord
getal	
enkelvoud	ich, die Frau
meervoud	wir, die Frauen
gezegde	
naamwoordelijk ~	Das <i>wäre nett!</i>
naamw. deel van het	nett
naamw. ~	
werkw. deel van het	wäre
naamw. ~	
werkwoordelijk ~	Ich <i>habe schon gegessen</i>
persoonsvorm	wäre, habe
hoofdtelwoord	zie telwoord
hoofdzin	Er freut sich schon darauf
schijnbare bijzin	Wenn er es wüsste!
hulpwerkwoord	zie werkwoord
<i>Imperativ</i>	zie wijs
<i>Indikativ</i>	zie wijs
indirecte rede	zie rede
infinitief	zie wijs
infinitiefzin	zie bijzin
inversie (onderwerp volgt na de persoonsvorm)	Nächste Woche werde ich dir Bescheid sagen
<i>Komparativ</i>	zie trappen van vergelijking
<i>Konjunktiv</i>	zie wijs
koppelwerkwoord	zie werkwoord
lidwoord	
bepaald ~	der Tisch, die Wand, das Haus, die Räume
onbepaald ~	ein Tisch, eine Wand, ein Haus

lijdend voorwerp lijdende vorm	zie voorwerp zie vorm
mededelende zin meewerkend voorwerp modaal hulpwerkwoord	zie zin zie voorwerp zie werkwoord
naamval <i>Nominativ</i> (1e ~) <i>Genitiv</i> (2e ~) <i>Dativ</i> (3e ~) <i>Akkusativ</i> (4e ~)	der Tisch, die Wand, das Haus, die Räume des Tisches, der Wand, des Hauses, der Räume dem Tisch, der Wand, dem Haus, den Räumen den Tisch, die Wand, das Haus, die Räume
naamwoord	zie bijvoeglijk ~, voor-~, zelfstandig ~
naamwoordelijk (deel van het) gezegde	zie gezegde
nevengeschikte zin nevenschikkend voegwoord <i>Nominativ</i>	zie zin zie voegwoord zie naamval
<i>Objektsprädikativ</i> onbepaald lidwoord onbepaald voornaamwoord onbepaalde wijs ondergeschikte zin (bijzin) onderwerp	zie bepaling zie lidwoord zie voornaamwoord zie wijs zie zin <i>Der Wagen</i> steht vor dem Haus
onderwerpszin onovergankelijk werkwoord onpersoonlijk werkwoord onregelmatig werkwoord onscheidbaar werkwoord onvolledige bijzin onvoltooid tegenwoordige tijd	zie bijzin zie werkwoord zie werkwoord zie werkwoord zie werkwoord zie bijzin zie tijd
onvoltooid verleden tijd overgankelijk werkwoord overtreffende trap	zie tijd zie werkwoord zie trappen van vergelijking
persoonlijk voornaamwoord persoonsnaam persoonsvorm	zie voornaamwoord zie zelfstandig naamwoord zie gezegde

Overzicht van gebruikte grammaticale termen

---

predicatief	zie bijvoeglijk naamwoord
rangtelwoord	zie telwoord
rede	
directe ~	Er behauptete: <i>'Ich habe es nicht gehört'</i>
indirecte ~	Er behauptete, <i>dass er es nicht gehört habe/hätte</i>
samengestelde zin	zie zin
scheidbaar werkwoord	zie werkwoord
schijnbare bijzin	zie hoofdzin
schijnbare hoofdzin	zie bijzin
stellende trap	zie trappen van vergelijking
sterk werkwoord	zie werkwoord
<i>Subjektsprädikativ</i>	zie bepaling
<i>substantiviertes Adjektiv</i>	zie bijvoeglijk naamwoord
<i>Superlativ</i>	zie trappen van vergelijking
tegenwoordig deelwoord	zie deelwoord
telwoord	
hoofdtelwoord	eins, twee, drie enz.
rangtelwoord	eerste, tweede, derde enz.
trappen van vergelijking	
stellende trap	klein
vergrotende trap (<i>Komparativ</i>)	kleiner
overtreffende trap (<i>Superlativ</i>)	kleinst
tijd	
onvoltooid tegenwoordige ~	er hört, er kommt
onvoltooid verleden ~	er hörte, er kam
voltooid tegenwoordige ~	er hat gehört, er ist gekommen
voltooid verleden ~	er hatte gehört, er war gekommen
uitroepende zin	zie zin
<i>Umlaut</i> (alleen op a/o/u/au)	schlafen – er schläft Loch – Löcher Nuss – Nüsse Raum – Räume
verbuiging (vormverandering van zelfstandig en	der Wagen – des Wagens enz.

bijvoeglijk naamwoord, voornaamwoord, lid- woord en telwoord)	klein – das kleine Kind enz.
vergrotende trap verkleinwoord	zie trappen van vergelijking das Mütterchen, das Büch- lein
vervoeging (vormverande- ring van werkwoorden)	schneiden – ich schneide enz.
voegwoord nevenschikkend	aber, denn, oder, sondern, und
onderschikkend	als, dass, ob, wenn enz.
voegwoordelijke bijzin	zie bijzin
volledige bijzin	zie bijzin
voltooid deelwoord	zie deelwoord
voltooid tegenwoordige tijd	zie tijd
voltooid verleden tijd	zie tijd
voornaamwoord aanwijzend ~ bepalingaankondigend ~	<i>Diesen</i> Käse mag ich nicht <i>Derjenige</i> , der es weiß, soll es sagen
betrekkelijk ~	Derjenige, <i>der</i> es weiß, soll es sagen
bezittelijk ~	Das ist <i>unser</i> Haus
onbepaald ~	<i>Niemand</i> hat es mir gesagt
persoonlijk ~	Weißt <i>du</i> es vielleicht?
vragend ~	<i>Welche</i> Farbe meinen Sie?
wederkerend ~	Wir freuen <i>uns</i>
wederkerig ~	Sie helfen <i>einander</i>
voornaamwoordelijk bij- woord	zie bijwoord
voorvoegsel	<i>festlegen, zuhören, anneh-</i> men
voorwerp	
2e-naamvals-~ (<i>Genitiv-</i> <i>objekt</i>)	Sie wurde <i>der fahrlässigen</i> <i>Tötung</i> beschuldigt
3e-naamvals-~ (<i>Dativ-</i> <i>objekt</i>), komt veelal overeen met meewer- kend ~	Sie hat es <i>mir</i> gesagt Er gratulierte <i>ihr</i> zum Ge- burtstag
4e-naamvals-~ (<i>Akkusativ-</i> <i>objekt</i>), komt veel- al overeen met lijdend ~ voorzetsel-~	Hast du <i>das Geld</i> mit? Sie hat <i>mich</i> gebeten mor- gen vorbeizukommen Sie ist <i>von seiner Schuld</i> überzeugt

Overzicht van gebruikte grammaticale termen

---

voorwerpszin	zie bijzin
voorzetsel	an, bei, nach, zu enz.
voorzetselvoorwerp	zie voorwerp
vorm	
bedrijvende ~	Der Bäcker bäckt das Brot
lijdende ~	Das Brot wird vom Bäcker gebacken
vragend voornaamwoord	zie voornaamwoord
vragende bijzin	zie bijzin
vragende zin	zie zin
wederkerend voornaam- woord	zie voornaamwoord
wederkerend werkwoord	zie werkwoord
wederkerig voornaamwoord	zie voornaamwoord
werkwoord	
hulp- ~ van tijd	Er <i>hat</i> es schon erledigt
hulp- ~ van de lijdende vorm	Sie <i>wurde</i> entdeckt
hulp- ~ van modaliteit	Sie <i>kann</i> sehr nett sein
koppel- ~	Sie <i>sind</i> meine letzte Hoff- nung
onovergankelijk ~	Er <i>schläft</i>
onpersoonlijk ~	Es <i>regnet</i>
onregelmatig ~	Er <i>weiß</i> es noch nicht
onscheidbaar ~	Sie hat ihm nichts <i>hinterlas- sen</i>
overgankelijk ~	Ich <i>brauche</i> das Geld
scheidbaar ~	Ich habe es dir <i>vorhergesagt</i>
sterk ~	Wir haben es <i>gefunden</i>
wederkerend ~	Sie <i>freuen sich</i>
zelfstandig ~	Das Kind <i>spielt</i>
zwak ~	Haben Sie es schon <i>gehört?</i>
werkwoordelijk deel van het naamwoordelijk ge- zegde	zie gezegde
wijs	
aantonende ~ (<i>Indikativ</i>)	Früher <i>hat</i> er viel <i>getrunken</i>
aanvoegende ~ (<i>Kon- junktiv</i>)	Er sagte, früher <i>habe</i> er viel <i>getrunken</i>
gebiedende ~ (<i>Imperativ</i>)	<i>Trinke</i> nicht so viel!
onbepaalde ~ (<i>Infinitiv</i>)	trinken
zelfstandig gebruikt bij- voeglijk naamwoord	zie bijvoeglijk naamwoord

zelfstandig naamwoord

eigenaam
geslacht

Peter, Mayer, Frankreich
der Wald, die Beere, das
Gras

persoonsnaam
zaaknaam
zwak

der Junge, die Sekretärin
die Mauer, das Geschäft
der Herr, der Journalist
zie werkwoord

zelfstandig werkwoord

zin

bijzin (ondergeschikte ~)

Wir hätten gern, *dass sie
bleibt*

enkelvoudige ~
hoofdzin

Sie bleibt den ganzen Tag
Sie bleibt den ganzen Tag

mededelende ~
nevengeschikte ~

Sie bleibt den ganzen Tag
Sie bleibt heute noch, *aber
morgen muss sie nach
Frankfurt*

samengestelde ~
(nevenschikking)

Sie bleibt heute noch, aber
morgen muss sie nach
Frankfurt

(onderschikking)

Wir hätten gern, dass sie
bleibt

uitroepende ~
vragende ~

Das hätten wir aber gern!
Bleibt sie heute noch?

zwak werkwoord

zie werkwoord

zwak zelfstandig naam-
woord

zie zelfstandig naamwoord